

INFORME IPRO 4/2021: Borrador de guía sobre cuantificación de danos por infraccións de competencia (G-2020-03)

Pleno:

D. Ignacio López-Chaves e Castro, Presidente.

D. Daniel Neira Barral, Vocal.

Dona. Mª Teresa Cancelo Márquez, Vocal

En Santiago de Compostela, a 22 de outubro de 2021

ANTECEDENTES

1. O artigo 5.2 apartado b da Lei 3/2013 do 4 de xuño de creación da Comisión Nacional dos Mercados e a Competencia (LCNMC) establece que a CNMC actuará como órgano consultivo, entre outras cuestións, para “informar sobre os criterios para a cuantificación das indemnizacións que os autores das condutas previstas nos artigos 1, 2 e 3 da Lei 15/2007, do 3 de xullo (LDC), deban satisfacer aos denunciante e a terceiros que resultasen prexudicados como consecuencia daquelas, cando lle sexa requirido polo órgano xudicial competente”.
2. En función desta competencia, a CNMC elaborou un “borrador de guía sobre cuantificación de danos por infraccións da competencia” que pretende ofrecer un marco de análise aos xuíces e tribunais españois que teñan que estimar as indemnizacións por danos ante condutas anticompetitivas. Devandito borrador está sometido a consulta pública en virtude da disposición adicional terceira da Lei LDC e do artigo 37 da LCNMC.
3. A Comisión Galega da Competencia (CGC), como órgano Colexiado independente, é a encargada da aplicación na Comunidade Autónoma de Galicia da LDC, segundo os criterios establecidos pola Lei 1/2002 de coordinación de competencias entre o Estado e as Comunidades Autónomas en materia de defensa da competencia.
4. As funcións de promoción da competencia que ostenta a CGC recóllense na Lei 1/2011, do 28 de febreiro, reguladora do Consello Galego da Competencia, e o seu posterior desenvolvemento, no seu artigo 8, así como no Decreto 118/2016, do 4 de agosto, polo que se crea o Instituto Gallego do Consumo e da Competencia.
5. O Pleno da CGC na súa sesión do 7 de outubro encomendou á Vocal María Teresa Cancelo Márquez a redacción do texto deste Informe.
6. Na sesión do 22 de outubro de 2021 o Informe foi aprobado polo Pleno da CGC.

CONSIDERACIÓNS DE CARÁCTER XERAL

A CNMC, en virtude das súas competencias, elabora o borrador desta guía co obxectivo de asistir aos xuíces e tribunais na estimación de danos na liña doutras como son a Guía práctica da Comisión Europea (2013) “Cuantificar o prexuízo nas demandas por danos e prexuízos por incumprimento nas demandas por danos e prexuízos dos artigos 101 ou 102 do TFUE” ou o manual elaborado pola consultora Oxera en 2009 a solicitude da propia Comisión Europea, “Quantifying antitrust damages, towards non-binding guidance for the Courts”.

A partir destas guías, a CNMC parte do consenso adoptado nas mesmas, simplificando a linguaxe e incorporando información sobre artigos académicos e sentenzas ditadas nos últimos anos sobre cuantificación de danos.

A guía presentada, ademais de ter como obxectivo o xa sinalado de servir de asistencia a xuíces e tribunais, busca divulgar boas prácticas e aumentar o rigor técnico dos informes periciais asociados a estes procedementos.

A guía, non é exhaustiva, pero recolle as principais definicións sobre os comportamentos anticompetitivos, os axentes involucrados e as metodoloxías, teóricas e empíricas, que se poden aplicar á hora de determinar a cuantificación de danos nunha práctica contraria á competencia e entendemos que vai ser unha boa referencia para as persoas non familiarizadas con algúns conceptos e técnicas que aparecen nos informes de peritaxe ou de avaliación e que, por tanto, axudará á súa comprensión.

Con todo, cremos que o texto pode ser mellorado con relación á definición dalgunhas cuestións como son o termo econometría ou modelo econométrico, a súa ordenación no texto, sendo rigorosos, pero cunha linguaxe accesible. Tamén se farán suxestións con relación a algunhas cuestións técnicas para axudar á súa comprensión

Así, por exemplo, o termo modelo econométrico aparece, por primeira vez nunha nota de rodapé para explicar o que é unha variable dummy. Para evitar o uso de termos que se definen máis adiante, presentaremos algunha suxestión.

Co obxecto de tratar de mellorar o entendemento dalgúns conceptos e metodoloxías incluídas na guía, desde a CGC presentamos as seguintes suxestións en forma de recomendacións.

RECOMENDACIÓNS SOBRE O TEXTO

- 1.- Na páxina 17, eliminar “variable dummy ou ficticia” e substituír por variables cualitativas (o uso e definición de dummy incluírase dentro do apartado de modelos econométricos).
- 2.- Eliminar no último parágrafo da mesma páxina: “Así mesmo, para seleccionar correctamente as variables hase de levar a cabo unha análise de correlación entre elas, ao obxecto de excluír aquelas variables que teñan comportamentos axustados ou moi similares”. O concepto de correlación entre as variables explicativas deberíase explicar máis adiante, relacionándoo coa multicolinealidade, que xa está incluída no texto.
3. Na páxina 20, no parágrafo que fala dos modelos económicos, suprimir dentro da paréntese “aqueles que non incorporan regresións econométricas”. Se incorporan regresións deste tipo estamos a falar de modelos econométricos e non económicos.
4. Na mesma páxina, cando se fala dos modelos econométricos, eliminar o que está dentro da paréntese. Explicación: a econometría utiliza a teoría económica, a economía matemática e a estatística económica e matemática, pero está recoñecida como unha disciplina aparte¹. A análise de regresión é un concepto estatístico aplicado na econometría, pero con outras implicacións que van máis aló da regresión e os modelos econométricos non son unha rama dos modelos económicos.
5. Na mesma páxina, no seguinte parágrafo, eliminar regresión econométrica. Suxírese: “Para construír un modelo econométrico determinarase...”
6. No último parágrafo desta páxina, suxírese eliminar a nota a pé de páxina número 22, que non achega información nesta parte introdutoria.
7. Na páxina 21 suxírese cambiar a redacción do segundo parágrafo, pola seguinte:
“Os modelos econométricos diferéncianse dos económicos xa que introducen un factor aleatorio (termo de perturbación) para recoller aqueles factores non incluídos explicitamente no modelo pero que teñen algunha influencia sobre a variable explicada. Dado que é descoñecido, téñense que facer unha serie de supostos sobre o seu comportamento que condicionarán o método de estimación que proporcione os resultados máis robustos. Sobre os resultados do modelo realizaranse outras probas para valorar a súa fiabilidade, como os recolleitos no Anexo 3”.
- Outra alternativa é cambiar a redacción, diferenciando entre grao de axuste, análise de significatividade e outros contrastes sobre o modelo (como autocorrelación ou heterocedasticidade, entre outros).
8. No seguinte parágrafo: eliminar “é desexable realizar unha análise de regresión” e substituír por “é desexable expor e estimar un modelo econométrico para cuantificar o dano...”
9. Suxírese incluír nas conclusións algo sobre o uso de modelos econométricos.

¹ A teoría económica establece relacións entre variables e formula hipóteses e teorías. A econometría cuantifica as relacións que a teoría económica formula e contrasta as hipóteses que establece a teoría. Os modelos econométricos constrúense, por tanto, para cuantificar e contrastar as relacións entre as variables postuladas polos modelos económicos, a partir da evidencia empírica, os datos.

10. Na páxina 68, aspectos xerais dos modelos econométricos. Eliminar o comezo “A análise con regresións econométricas é unha técnica estatística asentada” e substituír por “O uso dos modelos econométricos está cada vez máis asentado e utilízase non só en estudos de economía...”

11. Na clasificación das regresións, utilizar: modelo de regresión simple e modelo de regresión múltiple.

12. No parágrafo: “Nestas ecuacións os coeficientes de β_0 , β_1 e β_2 , representan os estimadores econométricos, que son estatísticos que permiten achar parámetros descoñecidos das variables do modelo especificado”. Eliminar e substituír por:

“Nestas ecuacións β_0 , β_1 e β_2 , denominados parámetros, son os factores de ponderación de cada unha das variables, polo que miden a influencia que sobre a variable explicada teñen as variables explicativas. Son valores fixos e descoñecidos que trataremos de estimar”.

13. Na páxina 69 substituír “termo de erro” por “perturbación aleatoria ou termo de perturbación”. Aínda que, son dúas denominacións que se utilizan na literatura econométrica, pero o primeiro é máis usado na anglosaxoa. En calquera caso, dado que é un termo moi utilizado ao longo da redacción, o que se hai que cambiar é a súa definición: a diferenza entre o valor observado da variable explicada e o seu valor estimado polo modelo” xa que esta definición correspóndese co concepto de erro (ou de erro estimado no caso de manter o concepto “termo de erro”). A definición da perturbación sería “a diferenza entre o valor observado da variable explicada e o seu valor esperado” (pero cremos que non é relevante incluír este concepto)

14. Nese mesmo parágrafo, ademais de sinalar que ten esperanza nula e varianza constante, incluír que tamén se espera que as covarianzas entre dous termos de perturbación son nulas (que son as principais hipóteses que definen a un modelo de regresión lineal clásico).

15. No seguinte parágrafo “En termos xerais...” poderíase incluír o concepto de dummy que estaba na páxina 17.

16. Nese mesmo parágrafo, eliminar “Con todo, é preciso....” e substituír por “Con todo, para que as propiedades estatísticas dos estimadores cúmprense, hai que confirmar as hipóteses establecidas sobre a perturbación

17. No seguinte parágrafo “Tras especificar...” eliminar “que facilitan explicar mediante os estimadores como o cambio en cada unha das variables independentes afecta á variable dependente” e substituír por: “que permiten estimar os valores dos parámetros e, por tanto, determinar como os cambios que se producen en cada unha das variables explicativas afecta o valor esperado da dependente”.

18. Páxina 70. Matizar o concepto de hipótese nula: “seleccionar a hipótese nula de tal forma que **se fose certa** a variable explicativa non ten efecto sobre a variable explicada..”

19. Proponse cambiar toda a redacción desde o último parágrafo da páxina 70 “Agora, ao contrastar a hipótese...”, o recolleito na páxina 71 e o primeiro parágrafo da 72. Cremos que é demasiado longo, non está en consonancia co resto da explicación metodolóxica.

Redacción alternativa:

“Cando realizamos un contraste de nulidade dun parámetro, temos que deseñar un criterio de decisión que se testará co estatístico de proba definido a tal fin e que nos marcará a zona de aceptación e rexeitamento da hipótese nula. En calquera caso, ao tomar a decisión podemos incorrer en certos erros.

Se a hipótese nula é certa e aceptámola, a decisión é correcta. O mesmo ocorre se a hipótese nula é falsa e rexeitámola. Pero se a hipótese nula é certa e rexeitámola, comentemos un erro, que se denomina erro tipo I (ou falso positivo) representado polo nivel de significación, que fixa o usuario do modelo e será tan pequeno como se queira (habitualmente 0,05). En cambio, se a hipótese nula é falsa e aceptámola, estaremos a cometer un erro, erro tipo II ou falso negativo, pero este é descoñecido.

Por iso, o contraste é estatisticamente significativo cando rexeitamos a hipótese nula, xa que podemos afirmar cunha probabilidade de erro coñecida (o nivel de significación, α) que a variable independente inflúe sobre a endóxena. En cambio, cando “aceptamos” a hipótese nula, só podemos indicar que o cero é un dos posibles valores do parámetro, pero non podemos afirmar que a variable explicativa non inflúa sobre o regresando².”

20. Parece excesivo, como xa se indicou, o desenvolvemento desta parte do texto dedicada aos contrastes, polo que se propón eliminar desde: “Neste sentido, desde hai tempo.... “ ata ii) doutra banda..

21. Páxina 73. Aparece o termo de erro, propónse substituír por perturbación aleatoria para evitar confusións coa súa estimación (denominado como erro). Introducir que un modelo onde a perturbación cumpre con estas hipóteses denomínase Modelo de Regresión Lineal Clásico e estímase polo método dos mínimos cadrados ordinarios.

22. Páxinas 74 e 75. Cando se fala de heterocedasticidade e autocorrelación, sinalar que nese caso estamos nun Modelo de Regresión Lineal Xeneralizado e, de non resolverse eses problemas, a estimación óptima é a proporcionada polo método de estimación de Mínimos Cadrados Xeneralizados.

23. Páxina 75. Cando se fala de que a introdución de ficticias pode resolver o problema da autocorrelación, indicar que estaríamos a supoñer que hai variables omitidas cuxa influencia está a recoller a perturbación aleatoria e que, en calquera caso, a inclusión destas variables debe estar xustificada desde o punto de vista económico. En calquera caso, esa non sería a única solución, poderíamos buscar as variables explicativas omitidas (que poden ser cuantitativas) ou, estimar o modelo por MCG.

24. Páxina 76. Cando as variables exógenas dun modelo de regresión non son linealmente independentes, no modelo prodúcese multicolinealidade perfecta e non podemos estimar por MCO. Este caso non se dá con frecuencia, pero se nos atopamos con que as variables explicativas teñan relacións fortes, pero non exactas, nese caso a multicolinealidade sería elevada. As consecuencias son que as varianzas estimadas dos estimadores toman valores elevados, e isto afectará os contrastes de hipóteses e aos intervalos de confianza (mesmo

² Para obter máis información, recorreremos ao intervalo de confianza, que cunha probabilidade elevada indícanos o conxunto de posibles valores que toma o parámetro. Se os extremos do mesmo están moi próximos a cero, eliminaremos a variable do modelo xa que a súa influencia practicamente é nula.

podemos ter algún signo dun estimador contrario ao esperado segundo a teoría). Estes problemas afectan á selección de regresores, xa que os estimadores van ser elevadamente imprecisos.

Se se pode manter o cálculo das correlacións para comprobar a existencia de multicolinealidade que non é un problema de presenza senón de grao.

25. Páxina 77. O coeficiente de determinación varía entre cero e un, pero só cando estimamos por MCO e o modelo presenta ordenada na orixe. O mesmo ocorre coa súa interpretación.

25. No parágrafo do estatístico F: quitar (Prob > F) eliminar (xeralmente se o estatístico é inferior a 0,05). Incluir: “**(cando o valor da probabilidade asociada ao estatístico F de proba é inferior a 0,05)**”.

26. Páxina 80. MCG “para realizar estimacións en presenza de heterocedasticidade..” Engadir: **ou autocorrelación**.